

Stå opp for trygghet

Bli medlem ved å sende
«FOMEDLEM» til 1960

IO Media 2017

SOSIONOMER OG SOSIALT ARBEID

FO.NO

Fellesorganisasjonen (FO)
Postboks 4693 Sofienberg 0506 Oslo
Besøksadresse: Mariboestgt. 13, 0183 Oslo
Tlf. 02380 • E-post: kontor@fo.no

FO.NO

Utgivelse: mars 2017
Utarbeidet av profesjonsrådet
for sosionomer (PRS)
i Fellesorganisasjonen (FO)

Sosionomer og sosialt arbeid

Sosionomer og sosialt arbeid

En sosionom skal forebygge, løse og redusere sosiale problemer. Sosionomen bistår barn, ungdom, voksne, familier, grupper og lokalsamfunn i deres innsats for bedre levekår. Dette gjøres i tett samarbeid med den eller de det gjelder. Arbeidet er forankret i menneskerettigheter og sosial rettferdighet. Et viktig prinsipp i sosialt arbeid er at den hjelpen som gis, skal være hjelp til selvhjelp, og hjelpen skal ta utgangspunkt i den enkeltes ressurser og situasjon.

Den viktigste arbeidsoppgaven for en sosionom er å kartlegge ressurser og behov for å hjelpe mennesker med å finne løsninger som kan forbedre livskvaliteten. Listen over hva en sosionom gjør er lang, og innebærer alt fra samtaler, veiledning, støttesamtaler og ulike typer praktisk bistand. Eksempler på dette kan være alt fra kortsiktig hjelp som å finne et overnattingssted for natten, og å gi økonomisk sosialhjelp, til mer langsiktig hjelp som å bistå med å finne arbeid, og å sikre at barn og unge har trygge oppvekstvilkår.

Sosionomen opptrer som rådgiver og saksbehandler, og jobber med å finne gode løsninger på sosiale, politiske, og juridiske problemer for enkeltmennesker og for grupper. Sosionomen fungerer også som bindeledd mellom enkeltmennesker og ulike hjelpetilbud som samfunnet tilbyr.

Sosionomen jobber blant annet i kommunale helse-, sosial- og omsorgstjenester, NAV, barnevernet,

sykehus, psykisk helsearbeid for barn og voksne, rusbehandling, skole, familievern, kriminalomsorg, flyktninge- og innvandrersarbeid og i frivillige organisasjoner. I tillegg til direkte arbeid med mennesker jobber sosionomer med forskning, undervisning, administrasjon og ledelse.

Den internasjonale sosialarbeiderføderasjonen, IFSW (2014) har formulert følgende definisjon av sosialt arbeid, og som FO også støtter opp om:

“Sosialt arbeid er et praksisbasert yrke og en akademisk disiplin som fremmer sosial endring og utvikling, sosialt samhold, myndiggjøring og frigjøring av mennesker. Prinsippene om sosial rettferdighet, menneskerettigheter, kollektivt ansvar og respekt for mangfold er sentrale i sosialt arbeid. På grunnlag av teorier i sosialt arbeid, andre samfunnsvitenskapelige disipliner, humaniora og urfolkskunnskap involverer sosialt arbeid mennesker og strukturer for å møte utfordringer i livet og styrke menneskers livskår.»

Sosionomers kunnskaper og ferdigheter

Sosionomer og sosialt arbeid som fag benytter flere tilnærminger og kan forstås ut fra disse:

- Individuelt arbeid med enkeltpersoner og deres familier, nettverk og omgivelser.
- Gruppearbeid med mennesker med felles problemer eller interesser.
- Samfunnsarbeid: naboskaps-, grasrot- og reformarbeid.
- Sosial administrasjon og planlegging.

Problemer defineres ikke bare på grunnlag av teoretiske hypoteser, men også på grunnlag av hvordan det opplevde problemet beskrives av dem det gjelder. Teori og praksis inngår i en sirkulær prosess som gjensidig påvirker og utvikler hverandre. Sosialt arbeid bygger på fagkunnskap om individ og samfunn, samt en konkret forståelse av klienters opplevelse av sin situasjon. I dette spenningsfeltet ligger sosionomens faglige skjønn.

Analytiske ferdigheter

Sosionomer kan analysere sosiale problem ut fra ulike perspektiv og intervensere på forskjellige nivå. Arbeidsmåter og tiltak velges ut fra hva som er relevant i den enkelte situasjon. Dette krever kunnskap om hvordan ulike sosiale problemer framtrer og forstås.

Videre kreves kunnskap om det offentlige og private hjelpeapparat og

hvordan ulike institusjonelle ordninger av sosial, helsemessig, kulturell og organisatorisk art fremmer ulike forståelses- og tilnæringsmåter. Kunnskap om mellommenneskelige fenomener og prosesser er en forutsetning.

Relasjon og samhandling

Endringsarbeid skjer i relasjon og gjennom samhandling mellom mennesker. Profesjonelt sosialt arbeid utøves hovedsakelig i direkte kontakt med lokalsamfunn, en organisasjon, gruppe, familie, enkeltperson eller øvrig hjelpeapparat. Sosionomer etterstreber å etablere og opprettholde en konstruktiv relasjon gjennom hele arbeidsprosessen, også når det oppstår konflikter.

Ressursmobilisering

Sosialt arbeid bygger på et positivt menneskesyn med en grunnleggende tro på menneskers iboende ressurser.

Utformingen av velferdsordningene og samfunnsutviklingen virker inn på enkeltindividers og befolkningens muligheter for mestring. Tap av selvtillit og minsket tro og evne til å se muligheter for endring, kan ofte være en konsekvens av sosiale problemer. Sosialt arbeid skal bidra til motivering og mobilisering av ressurser.

Forvalter og koordinator

Sosionomer arbeider ofte innenfor rammer som setter grenser for hjelpen som skal ytes. Sosionomen kjenner lov og regelverk, og har kunnskap om beslutningsprosedyrer og påvirkningskanaler.

I sosialt arbeid legges det vekt på å vurdere når det er nødvendig å arbeide for å endre rammebetingelsene, slik at tjenestene er bedre tilpasset den enkeltes behov. Sosionomen bruker sin kunnskap til å bidra til et helhetlig tilbud for den enkelte.

Maktforholdet i sosialt arbeid

Sosionomer ivaretar oppgaver som innebærer både hjelp og kontroll. I visse tilfeller gir lovverket hjemmel for at det foretas inngrep i menneskers private sfære uten uttrykkelig samtykke eller mot den enkeltes uttrykte vilje. I slike situasjoner må hensyn avveies, og det stilles store krav til sosionomer om å informere og formidle begrunnelser for tiltak. Sosionomer må derfor ha en særlig kompetanse til å løse konflikter, til å arbeide i situasjoner preget av motsetninger, og til å ivareta brukernes rettsikkerhet.

Sosialt arbeid innebærer utøvelse av makt, myndighet og sosial kontroll. Sosionomer er satt til å iverksette samfunnets sosial- og helsepolitikk, og har dermed mulighet

til å avgjøre spørsmål som har store konsekvenser for den enkelte.

Ulikhet når det gjelder kunnskap, språk og posisjon i samfunnet kan skape skjevhet i relasjonen. For å kunne yte hjelp i en slik situasjon er det å vise respekt, åpenhet, tillit og omsorg avgjørende. Det innebærer at sosionomen må vedkjenne seg maktforholdet, betrakte og vurdere egen makt og kommunisere åpent om den. I sosialt arbeid inngår etiske vurderinger, kritiske refleksjoner om egen fagutøvelse, samt valg og handling ut fra faglig metodikk. Til støtte i arbeidet med etiske spørsmål har FO utarbeidet «Yrkesetisk grunnlagsdokument for barneverns- og pedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere» (2015).

Politisk aktør

Sosionomers yrkesutøvelse gir kunnskap om hvordan enkeltmennesker, grupper og samfunn gjensidig påvirker hverandre. Med utgangspunkt i denne kunnskapen skal sosionomene kritisk vurdere mål og virkemidler i sosialpolitikken. De skal være premissleverandører for beslutninger i hjelpeapparat og overfor politiske myndigheter. De skal påpeke sosial utstøting og uverdige livsvilkår, og aktivt og arbeide for å motvirke slike forhold.

Utvikling av faget sosialt arbeid

Faget sosialt arbeid, slik det undervises og praktiseres i Norge, har røtter både i norsk sosialhistorie og i internasjonale fagtradisjoner. Den norske sosialpolitikken har i særlig grad påvirket fagets praksis innenfor sosial- og barneverntjenestene i kommunene, mens utdanningen og teoriutviklingen fra starten av var påvirket

av fagets utvikling i USA og England. I 1920 startet Norske Kvinners Nasjonalråd (NKN) ettårige «sociale kurs» for kvinner. Dette var den første utdanningen av sosialarbeidere i Norge. Kursene ble drevet av aktive kvinnesakskvinner som ønsket å bedre livsvilkårene for utsatte grupper. Samtidig som de sosiale kursene gikk inn i NKN sosialskole kom den første statlige sosialarbeiderutdanningen i 1950. Denne ble gitt ved Norges kommunal- og sosialskole. Utdanningen var de første årene på 2 ½ år.

I 1967 ble utdanningen treårig og kandidatene fikk yrkestittelen sosionom. Utdanningen var et ledd i byggingen av velferdsstaten. Avskaffelse av fattigdom og sosiale problemer var viktige mål, samtidig som man ville utdanne sosialarbeidere som skulle hjelpe folk som fikk problemer. Det var også behov for lokale administratorer i de nye velferdstiltakene. Faget hadde fra før en klinisk tradisjon, da sosionomenes yrkesutøvelse i hovedsak fant sted ved sykehusene.

I 2001 ble det innført ny gradsstruktur

for høyere utdanning, og en sosionom kvalifiseres nå gjennom bachelor i sosialt arbeid.

Forskningsbasert utdanning og tjenesteutøvelse

Sosialt arbeid henter forskningsbasert kunnskap fra mange fagområder og disipliner. De siste ti årene har det vært en sterk fagutvikling innenfor sosialt arbeid, og vi har fått økt forskningsvirksomhet. Store deler av forskningen er praksisrettet, og tar utgangspunkt i praksisutøvelse og erfaringskunnskap. Etablering av strukturer og arenaer for forpliktende og likeverdig samarbeid mellom forskning, utdanning, praksis og brukere har også vært en viktig del av fagutviklingen.

Bachelor i sosialt arbeid

Sosionomer tar sin bachelorutdanning ved høyskoler/universitet rundt om i hele landet. Studiet tilbys både som 3-årige fulltidsstudier og som 4-årige deltidsstudier. En nasjonal rammeplan, sist revidert av Utdannings- og forskningsdepartementet i desember 2005, setter rammer og standarder for utdanningen.

Bachelor i sosialt arbeid er en bredt basert grunnutdanning som kvalifiserer for arbeid med sosiale problemer på ulike felt og med ulike målgrupper. Foruten metodefaget sosialt arbeid, undervises det i samfunnsvitenskapelige, psykologiske og juridiske emner. Veiledede praksisstudier og ferdighetstrening er sentrale elementer i utdanningen. Videre vektlegges tverrprofesjonell samarbeidslæring, som skjer i fellesundervisning med flere helse- og sosialarbeiderutdanninger. Denne legger grunnlag for tverrprofesjonell og flerfaglig samhandling i praksis.

Formålet med bachelorstudiet i sosialt arbeid, slik det kommer til uttrykk i rammeplanen, er å utdanne brukerorienterte og reflekterte yrkesutøvere som er kvalifiserte til å arbeide med å forebygge, løse eller redusere sosiale problemer.

Videreutdanning, fordypning og spesialisering

Mange sosionomer tar videreutdanning, og spesialiserer seg innenfor sitt arbeidsfelt. Stadig flere har hovedfag / mastergrad i sosialt arbeid eller tar tverrfaglig mastergrad. Antallet doktorgrader blant sosionomer er også økende.

FO administrerer godkjenningsordninger for sosionomer. Det gis godkjenning som faglig veileder, sosionom med spesialkompetanse, klinisk sosionom og klinisk spesialist. De sistnevnte ordningene krever et femårig utdanningsforløp etter bachelorstudiet. Variert arbeidspraksis, relevant teoretisk fordypning tilsvarende minst 60 studiepoeng, samt systematisk,

prosessrettet veiledning på yrkesutøvelsen er viktige elementer.

Ikke-medlemmer får godkjenning om de fyller de faglige kravene, men må betale et saksbehandlingsgebyr. Se mer om godkjenningsordningene på FO sine hjemmesider.

Framtidsperspektiver

Sosiale problemer og tiltak som har til hensikt å forebygge og løse sosiale problemer, endres over tid. Det er en utfordring å utvikle sosialt arbeid slik at det stadig evner å sette sosionomene i stand til å utøve tjenester til beste for klientene.

Et fag som baserer seg på å fange opp den sosiale virkeligheten, må være prosessuelt og i kontinuerlig utvikling. Å utvikle gode allianser opp mot sosionomers undervisnings- og forskningsfelt og å initiere forskning på sosionomenes arbeidsfelt og yrkesutøvelse er viktig.

Faget sosialt arbeid står overfor store utfordringer. Disse er både av ideologisk, politisk, økonomisk og organisatorisk karakter. Nye styringsformer i offentlig sektor basert på økt grad av markedsretting, individualisering, oppsplitting og anbudsinnhenting er eksempler på dette. Faget har et tydelig samfunnsmandat, og dette innebærer at yrkesutøvelsen må fange opp og kritisk reflektere over de endringer og utfordringer som samfunnet står overfor. Kvaliteten på tjenestene er avhengig av at de sosialfaglige perspektivene blir ivarettatt.

